

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคไข้เลือดออก (Dengue haemorrhagic fever) เป็นโรคติดต่อที่เป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย พบผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกครั้งแรกในประเทศไทยที่กรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ. 2501 และมีการแพร่กระจายของโรคไข้เลือดออกไปตามจังหวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะตามหัวเมืองใหญ่ ๆ ที่มีประชากรหนาแน่นและการคมนาคมสะดวก (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2550) จากสถานการณ์การระบาดของโรคไข้เลือดออกในจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2550-2552 พบอัตราป่วย 144.4, 44.9 และ 59.2 ต่อประชากรแสนคนตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่สูงกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด คือสูงกว่า 50 ต่อประชากรแสนคน ในอำเภอสมเด็จ ปี 2550-2552 พบอัตราป่วย 251.6, 111.1 และ 26.0 ต่อประชากรแสนคนตามลำดับ ซึ่งแม้มีแนวโน้มต่ำลง แต่ก็ยังมีอัตราป่วยเกินกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด เมื่อแยกรายพื้นที่พบว่า ในปี 2552 พื้นที่ที่มีอัตราป่วยสูงที่สุดคือบ้านหนองแวงหมู่ที่ 1 รองลงมาคือบ้านโคกกลางหมู่ที่ 4 ในขณะที่ พื้นที่ไม่ระบาด คือหมู่ที่ 2, 3, 7, 8, 10, 12, 13, 14 และหมู่ที่ 15

จากข้อมูลข้างต้น นับว่าโรคไข้เลือดออกยังเป็นปัญหาที่สำคัญของตำบลหนองแวงเพราะในระยะเวลา 3 ปีซ้อนหลังยังมีการระบาด การดำเนินการป้องกันโรคไข้เลือดออกในหลายปีที่ผ่านมา มีการจัดการให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ดำเนินกิจกรรมสาธารณสุขมูลฐาน โดยเน้นกิจกรรมตามองค์ประกอบ 14 องค์ประกอบ โดยมีงานป้องกันโรคไข้เลือดออกด้วย อีกทั้งยังมีการกำหนดสัปดาห์รณรงค์กำจัดลูกน้ำยุงลาย กำหนดการติดตามประเมินผลโดยเจ้าหน้าที่มาลาเรียปีละ 4 ครั้ง การได้รับสนับสนุนงบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ประชาชน และนักเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยวิธีทางกายภาพ ได้แก่ การรณรงค์ว่าเปลี่ยนน้ำในภาชนะที่มีน้ำขัง ปิดฝาภาชนะที่มีน้ำขังให้มิดชิด ฝังขยะที่ขังน้ำได้ วิธีทางเคมี ได้แก่ การใส่ทรายเคลือบสารที่มีฟอส การใช้ยาทากันยุง และวิธีทางชีวภาพ ได้แก่ การปล่อยปลากินลูกน้ำ การกระตุ้นให้คนในชุมชนมีการดำเนินการป้องกันโรคไข้เลือดออกอย่างต่อเนื่องตามวิธีดังกล่าว โดยการให้สุศึกษาในสถานบริการ ในโรงเรียน ในหมู่บ้าน ทั้งทางการแนะนำตัวต่อตัว ให้สุศึกษาเป็นกลุ่ม การประชุมประชาคมชาวบ้าน และให้ความรู้ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีลักษณะของวิธีการดำเนินงานใกล้เคียงกัน แต่ก็ยังมีการระบาดของโรคไข้เลือดออกแตกต่างกัน อาจเป็นผลมาจากบุคคลใน

ครอบครัวของแต่ละหมู่บ้านมีความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก แตกต่างกันทำให้พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกแตกต่างกัน (สุทธิพงษ์ นาคมูล, 2546)

จากข้อมูลข้างต้นในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนนั้นมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ผู้ศึกษาครั้งนี้เห็นว่าพฤติกรรมของตัวบุคคลน่าจะเป็นปัจจัยที่จะทำให้การดำเนินงานการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่ระบาดและไม่ระบาด ตำบลหนองแวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์การศึกษา

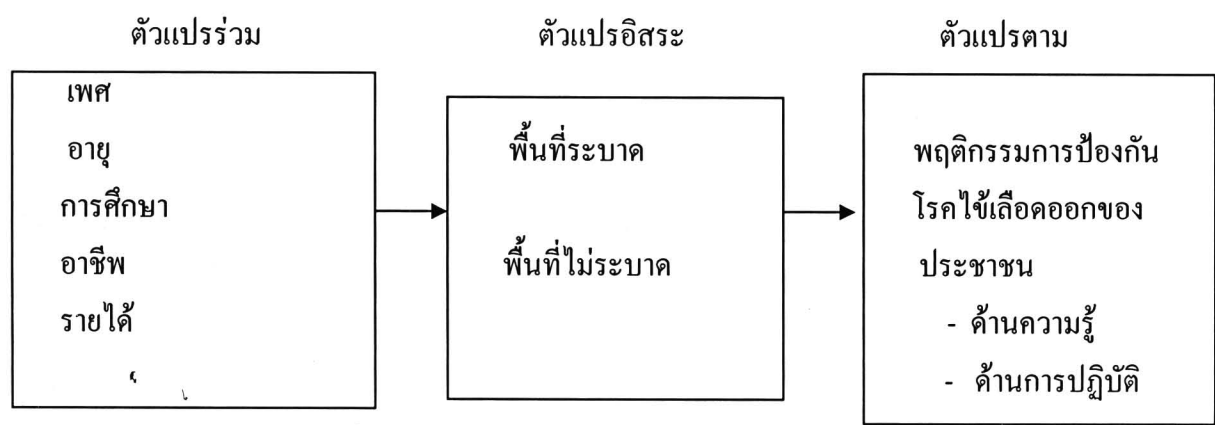
การศึกษานี้ต้องการเปรียบเทียบพฤติกรรมความรู้และการปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่ระบาดกับไม่ระบาด ตำบลหนองแวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่ระบาดกับไม่ระบาด ตำบลหนองแวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่ระบาดกับไม่ระบาด ตำบลหนองแวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่ระบาดกับไม่ระบาด ตำบลหนองแวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์
4. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่ระบาดกับไม่ระบาด ตำบลหนองแวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

สมมติฐานการศึกษา

1. ประชาชนในพื้นที่ไม่ระบาดของโรคไข้เลือดออกมีพฤติกรรมความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออกดีกว่าประชาชนในพื้นที่ระบาด
2. ประชาชนในพื้นที่ไม่ระบาดของโรคไข้เลือดออกมีพฤติกรรมการปฏิบัติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกมากกว่าประชาชนในพื้นที่ระบาด

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาครั้งนี้ได้ทราบพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนแก้ปัญหาเพื่อลดอัตราป่วยของโรคไข้เลือดออกในพื้นที่ระบาดในตำบลหนองแวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเปรียบเทียบพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ไม่ระบาดของโรคไข้เลือดออกว่า มีพฤติกรรมดีกว่าประชาชนในพื้นที่ระบาดในตำบลหนองแวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชาชนในหลังคาเรือนเรือน มีอายุตั้งแต่ 20 - 60 ปี ซึ่งเป็นคนในหลังคาเรือนในพื้นที่มีระบาด และพื้นที่ไม่ระบาด ด้วยวิธีการตอบแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง

ตัวแปรที่ศึกษา

- ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชน
- ตัวแปรร่วม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้
- ตัวแปรอิสระ ได้แก่ พื้นที่ระบาด และพื้นที่ไม่ระบาด

ข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาของประชาชน เนื่องจากประชาชนต้องออกไปทำงานทั้งในและนอกพื้นที่ จึงไม่มีเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์ให้ตรงประเด็นคำถาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรม หมายถึง การปฏิบัติที่เกี่ยวกับการป้องกันตนเองไม่ให้ยุ่งลายกัดได้แก่การนอนกางมุ้ง การสวมใส่เสื้อผ้า การใช้ยากันยุงและการจุดยากันยุง

ความรู้ หมายถึง รู้ เข้าใจ นำไปใช้ในการป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้ยุ่งลายกัดโดยการนอนกางมุ้ง การสวมใส่เสื้อผ้า การใช้ยากันยุงและการจุดยากันยุง

การปฏิบัติ หมายถึง วิธีการที่ประชาชนป้องกันตนเองไม่ให้ถูกยุงลายกัดโดยการนอนกางมุ้ง สวมใส่เสื้อผ้า การทายากันยุงและการจุดยากันยุง

ลักษณะการปฏิบัติ หมายถึง การป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้ถูกยุงกัดในแต่ละวันโดยการนอนกางมุ้ง การสวมใส่เสื้อผ้า การทายากันยุงและการจุดยากันยุง

ความถี่ในการปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติเพื่อไม่ให้ยุ่งกัดเมื่อเวลาอยู่ในสถานที่ต่างๆ โดยการนอนกางมุ้ง การสวมใส่เสื้อผ้า การทายากันยุง และการจุดยากันยุง

การป้องกันโรค หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำของประชาชนที่จะไม่ทำให้เกิดโรคไข้เลือดออก โดยการป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้ยุ่งกัด โดยการนอนกางมุ้ง สวมใส่เสื้อผ้า ทายากันยุง จุดยากันยุง

โรคไข้เลือดออก หมายถึง โรคติดต่อที่มีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัส ชื่อ Dengue มีุงลายเป็นพาหะนำโรคสู่มนุษย์ มักพบในเด็กอายุ 3-14 ปี มีอาการไข้สูงพื้นที่ 2-3 วัน ปวดศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน ชี้น คอมาไข้ลดเข้าสู่ระยะพักฟื้น บางรายมีอาการรุนแรงมีเลือดออกนอกหลอดเลือด อาการกระสับกระส่าย ตัวเย็น เหงื่อออก ชีพจรเบาเร็ว ช็อก อาจตายเร็ว (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552)

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่เป็นตัวแทนของหลังคาเรือน มีอายุ ตั้งแต่ 20-60 ปี ซึ่งเป็นคนในครอบครัวของหลังคาเรือนในพื้นที่ที่มีการระบาดและพื้นที่ที่ไม่มีการระบาด

พื้นที่ระบาด หมายถึง พื้นที่ที่มีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกในปี 2552 ตำบลหนองแขวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

พื้นที่ไม่ระบาด หมายถึง พื้นที่ที่ไม่มีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกในปี 2552 ตำบลหนองแขวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

การนอนกางมุ้ง หมายถึง ทุกครั้งที่นอนไม่ว่าจะเป็นเวลาเช้า กลางคืนหรือเย็น ต้องกางมุ้ง ให้ใช้มุ้งธรรมดาหรือมุ้งชุบสารเคมี หรือนอนในห้องที่อุดด้วยมุ้งลวดก็ได้

การใส่เสื้อ หมายถึง การสวมใส่เสื้อเพื่อปกปิดร่างกายเมื่ออยู่ในสถานที่ต่างๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ยุงกัด

การใส่ยากันยุง หมายถึง การใส่ยาทาากันยุงที่มีขายตามท้องตลาดทาเพื่อป้องกันไม่ให้ยุงกัด เช่นเวลาทำสวนหลังบ้าน

การใส่ยาจุดกันยุง หมายถึง การจุดยากันยุง เพื่อไม่ให้ยุงกัดในเวลาต่างๆ เช่น นั่งดูทีวี นอนพักผ่อน เป็นต้น